

Zaaknummer: 00001081187
Onderwerp: Kadernota 2026
Datum raadsvergadering: 8 juli 2025

Portefeuillehouder: G.F. Ruiten
Programma: 0. Bestuur en ondersteuning

Publiekssamenvatting

De kadernota 2026 is een document van de planning-en-controlcyclus van de gemeente Dijk en Waard. In de kadernota staat welke ontwikkelingen er spelen en welke plannen de gemeente heeft om hier op in te spelen. De effecten hiervan worden weergegeven in de financiële meerjarenraming 2026-2029. Zo kan de raad afgewogen keuzes maken. De kadernota 2026 is de basis voor de begroting 2026.

Voorgesteld besluit

De gemeenteraad besluit de kadernota 2026 vast te stellen.

Inleiding

Financiële druk in een tijd van grote opgaven

De financiële positie van Dijk en Waard staat onder druk. Vanaf 2026, het zogenoemde ravijnjaar, ontvangen gemeenten fors minder geld van het Rijk, terwijl de kosten blijven stijgen door cao-afspraken, inflatie en groei van wettelijke taken, zoals jeugdzorg. Zonder ingrijpen loopt het tekort voor Dijk en Waard op tot ruim 11 miljoen euro in 2029. Dat is niet houdbaar.

Deze financiële realiteit raakt ons midden in brede maatschappelijke en internationale ontwikkelingen. Denk aan vergrijzing, digitalisering, woningnood, druk op het sociaal domein, veiligheid en grote duurzaamheidsopgaven zoals de energietransitie en klimaatadaptatie. Tegelijkertijd groeit het takenpakket van gemeenten en staat het vertrouwen in de overheid en de uitvoerbaarheid van beleid onder druk.

Onze koers en prioriteiten blijven staan

Ondanks de financiële situatie blijven onze belangrijkste opgaven en ambities overeind: investeren in wonen, werken en bereikbaarheid, zorgen voor een sterke sociale basis, oog hebben voor kwetsbare inwoners en bouwen aan een groene en duurzame leefomgeving. Die lijn blijft ons uitgangspunt, ook voor 2026. We willen ruimte houden om te investeren in de toekomst: in een klimaatbestendige gemeente, in de gezondheid en weerbaarheid van jongeren en in een goede samenwerking met onze partners.

Vorbereid met Realistisch Begroten

Om daar financieel goed op te kunnen sturen, zijn we eind 2024 gestart met het project Realistisch Begroten. We hebben gekeken waar ruimte zit om te bezuinigen én wat de gevolgen daarvan zijn. Daarbij is niet alleen gekeken naar programmabudgetten, investeringen, reserves en groeigelden, maar ook naar de maatschappelijke gevolgen van mogelijke keuzes. Wat kunnen we besparen en wat betekent dat voor onze inwoners? Deze inzichten zijn gedeeld met de raad en vormen de basis voor de kadernota en de keuzes die we later dit jaar samen met de raad maken bij de begroting.

Licht herstel, maar structurele zorgen blijven

De voorjaarsnota van het Rijk biedt gemeenten voor 2026 en 2027 enige financiële verlichting. Maar de extra middelen, deels ter compensatie van de hogere kosten jeugdzorg, zijn niet voldoende om de kostenstijgingen te dekken. Voor 2028 en 2029 biedt de voorjaarsnota bovendien geen oplossing. De noodzaak tot bezuinigen blijft dus bestaan willen we een structureel sluitende meerjarenbegroting maken.

Het Rijk kijkt in augustus opnieuw naar de financiële situatie van gemeenten. Wat dat oplevert, is nog onzeker. Samen met andere gemeenten en de VNG blijven we ons daarom inzetten voor een structurele oplossing vanuit het Rijk.

Jeugdzorg onder druk: hervormen én reëel financieren

De jeugdzorg is al jaren een knelpunt voor gemeenten. Ook in Dijk en Waard blijven de kosten stijgen, ondanks onze inzet op preventie en het versterken van de sociale basis. We hebben daarom een onafhankelijk onderzoek laten uitvoeren naar de oorzaken. Die blijken complex en hangen samen met bredere maatschappelijke ontwikkelingen.

We willen blijven investeren in een brede aanpak en effectievere hulp, onder andere via de Stevige Lokale Teams en het programma Weerbare Jeugd met een stevig jeugdnetwerk en een gevarieerd aanbod van ontmoetingsplekken en activiteiten in samenwerking met onze partners. Zo kunnen we toewerken naar een samenleving waarin minder gezinnen jeugdhulp nodig hebben.

Landelijke afspraken schieten tekort

Tegelijkertijd staat de financiering van de jeugdzorg onder grote druk. Het Rijk heeft gemeenten structureel €511 miljoen gekort op jeugdzorg, terwijl de kosten blijven oplopen. Volgens de commissie Van Ark is deze taakstelling onhaalbaar. Dijk en Waard sluit zich aan bij de oproep om de extra bezuinigingen vanaf 2026 te schrappen en te zorgen voor passende indexatie. Als dat uitblijft, steunen wij, samen met andere gemeenten en de VNG, het voornemen om juridische stappen richting het Rijk te verkennen. We blijven staan voor jeugdzorg waarin kwetsbare kinderen en gezinnen tijdig en goed geholpen worden, zonder dat dit de gemeentelijke begroting blijvend onder druk zet.

Hoe lossen we het tekort straks op?

Hoe we het tekort precies gaan oplossen, is nu nog niet te zeggen. Daarvoor is eerst duidelijkheid nodig over de hoogte van de rijksbijdrage in de komende jaren. Die verwachten we eind mei en uiterlijk in september. Wat we wél weten: we zullen keuzes moeten maken.

Realistisch Begroten heeft al in beeld gebracht waar ruimte zit, welke risico's er zijn en wat de maatschappelijke gevolgen kunnen zijn van mogelijke bezuinigingen. Die inzichten vormen de basis om straks, samen met de raad, zorgvuldig af te wegen: wat doen we wel, wat anders, en wat misschien niet meer.

Ons uitgangspunt daarbij blijft: de gevolgen voor inwoners en voorzieningen zoveel mogelijk beperken. De komende maanden werken we de keuzes verder uit voor de begroting 2026–2029.

Brede uitvraag en politieke context

Voor deze kadernota heeft het college breed uitgevraagd binnen de organisatie: niet alleen wat strikt noodzakelijk en niet-uitstelbaar is, maar ook welke opgaven en ontwikkelingen op ons afkomen, en welke nieuwe initiatieven daarvoor nodig kunnen zijn.

2026 is een verkiezingsjaar. De financiële situatie vraagt nu om keuzes die mogelijk ook doorwerken in de jaren erna. Met deze kadernota en de inzichten uit Realistisch Begroten leggen we een stevig fundament voor zorgvuldige besluitvorming binnen deze bestuursperiode, met het oog op de toekomst.

We blijven doen wat echt nodig is voor onze samenleving, met oog voor elkaar: investeren in wonen, werken en bereikbaarheid, zorgen voor een sterke sociale basis, oog hebben voor kwetsbare inwoners en bouwen aan een groene en duurzame leefomgeving. En bij dat alles zorgvuldig omgaan met gemeenschapsgeld.

De rol van de kadernota

Deze kadernota is de eerste stap richting de begroting 2026. We brengen hierin de belangrijkste maatschappelijke en financiële ontwikkelingen in beeld die van belang zijn voor de begroting én de activiteiten waar we op willen inzetten in 2026. De kadernota geeft de gemeenteraad de mogelijkheid om richting te geven aan keuzes die later dit jaar verder worden uitgewerkt. In deze eerste stap nemen we de uitkomsten van de richtinggevende raadsessie van 16 april jl. over de bezuinigingsopgave mee.

De besluitvorming over de kadernota vindt plaats in juli 2025. De daadwerkelijke financiële besluiten worden genomen bij de behandeling van de begroting in november 2025. Dan is ook het meest actuele financiële beeld beschikbaar, inclusief de uitkomsten van de meicirculaire van het Rijk.

Deze kadernota is een uitnodiging aan de gemeenteraad om samen het gesprek te voeren over de keuzes voor onze gemeente die nu nodig zijn én over de richting voor de komende jaren.

Beoogd effect

Het vastleggen van de beleidsmatige uitgangspunten voor de begroting 2026.

Kader

Vanuit de BBV is de kadernota geen verplicht document. De kadernota is wel als onderdeel opgenomen in de P&C cyclus en de financiële verordening van de gemeente Dijk en Waard. Deze kadernota neemt als uitgangspunten de begroting 2025, het coalitieakkoord 'Thuis in Dijk en Waard' en de uitkomsten van de oordeelsvormende commissie van 16 april jl.

Argumenten per beslispunt

De kadernota 2026 vast te stellen.

De kadernota is een belangrijk voorbereidende stap voor het opstellen van de begroting voor het komende jaar. Het geeft sturing aan de te maken budgettaire keuzes.

Kanttekeningen en risico's

De financiële vertaling en actualisering van de beleidsambities vindt plaats bij de begroting 2026. Indien de uitgangspunten die in het traject realistisch begroten benoemd zijn onvoldoende blijken om te komen tot een sluitende begroting, dan moeten alsnog keuzes gemaakt worden welke ambities niet of minder uitgevoerd worden.

Alternatieven

De kadernota is vanuit de wettelijke regels begroting (BBV) geen verplicht document. Er kan gekozen worden geen kadernota op te stellen.

Samenwerking en participatie

Deze kadernota is opgesteld vanuit de interne organisatie en per programma in sessies met de portefeuillehouder(s) afgestemd. Dit is de eerste integrale versie van de kadernota 2026 die aan het college wordt aangeboden.

Financiën

Het financieel perspectief (bijlage A) geeft een overzicht van de verwachte meerjarige baten en lasten van de gemeente. Het perspectief is gebaseerd op de primaire begroting, aangevuld met de effecten uit de Voorjaarsrapportage en financiële doorwerking van de aanvragen in de kadernota die voortkomen uit wet- en regelgeving of die betrekking hebben op een reeds genomen raadsbesluit.

Bij het opstellen van het perspectief zijn een aantal belangrijke financiële ontwikkelingen nog niet meegenomen omdat op het moment van het opstellen van de kadernota de effecten nog niet volledig bekend zijn. Het betreft aan de inkomstenkant o.a. de Voorjaarsnota van het Rijk en de effecten van de Meicirculaire. Aan de kostenkant zijn bijvoorbeeld de loon- en prijsontwikkelingen, en de bijstellingen van de begrotingen van gemeenschappelijke regelingen nog niet in dit beeld verwerkt. Zodra deze gegevens beschikbaar zijn, worden ze meegenomen in een geactualiseerd financieel overzicht.

x eur 1.000				
Financieel perspectief	2026	2027	2028	2029
Primaire begroting	-13.782	-9.340	-13.702	-8.702
Effect Voorjaarsrapportage	-2.519	-2.695	-2.602	-2.573
Begrotingssaldo	-16.301	-12.035	-16.304	-11.275
Effect Kadernota	-1.643	-826	-735	-656
Begrotingssaldo	-17.944	-12.861	-17.039	-11.931

Samenstelling financieel perspectief	2026	2027	2028	2029
Structureel	-14.128	-12.501	-11.989	-11.931
Incidenteel	-3.816	-360	-5.050	0
	-17.944	-12.861	-17.039	-11.931

In het project Realistisch begroten is een analyse gemaakt welke bezuinigingsmogelijkheden er zijn. Hieronder is een samenvattende tabel opgenomen met de besparingsmogelijkheden op basis van het boekwerk 'Realistisch begroten – overzicht en detailvoorstellen. In de tabel is daarbij uitgegaan van de minimale variant/lage impact.

Mogelijkheden Realistisch begroten	2026	2027	2028	2029
Programmabudgetten (lage impact/minimaal)	1.047	1.085	1.085	1.085
Gemeenschappelijke regelingen (minimale variant)	1.148	1.148	1.148	1.148
MIP (min. variant) en afschrijvingen (10% onderuitnutting)	1.385	1.844	2.103	2.103
Voorziening groot onderhoud				
Jeugdzorg (taakstelling 5%)	2.179	2.179	2.179	2.179
Groeigelden	1.265	2.530	3.795	5.060
Reserves (exploitatie)	697	697	697	697
Totaal	7.721	9.483	11.007	12.272

Communicatie

De kadernota en de vaststelling daarvan wordt via de algemene bekendmaking via de gebruikelijke kanalen gecommuniceerd. Daarnaast is een persbericht verstuurd en een persmoment gepland.

Uitvoering

De kadernota wordt als input gebruikt bij het opstellen van de begroting 2026.

Bijlagen, onderdeel van het besluit

Bijlage 1: Kadernota 2026

Bijlage 2: Raadsbesluit Kadernota 2026

Bijlagen ter informatie

Er zijn geen bijlagen ter informatie.